

УДК 37.04:378

Шелудченко Л. С.

доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри транспортних технологій та засобів АПК
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: seludcenkolesa@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0409-4641

Комарніцький С. П.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри транспортних технологій та засобів АПК
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: sergiypetrov2207@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7654-3373

Фірман Ю. П.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри транспортних технологій та засобів АПК
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: yuriy.firman@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5584-0216

Мельник В. А.

асистент кафедри транспортних технологій та засобів АПК
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: ttzapk@pdatu.edu.ua

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація

Сучасні вимоги роботодавців передбачають наявність у фахівців не лише професійних компетентностей, а й певного комплексу неспеціалізованих навичок (*soft skills*). У цій статті розглядаються питання необхідності формування у майбутніх фахівців соціально-комунікативних навичок, таких як: вміння працювати в команді, комунікабельність, адаптивність, мовні навички, розуміння тайм-менеджменту, стресостійкість тощо, оскільки вони значно підвищують результативність робочої діяльності у професійному середовищі. Вважається, що ефективність соціально-комунікативних навичок насамперед визначається певною сукупністю індивідуальних здібностей особистості, до яких відносять: комунікативну якість, комунікативну здібність, комунікативну компетентність, комунікативний потенціал та особисту культуру. Саме тому пріоритетним напрямом освітнього процесу під час підготовки майбутніх фахівців є формування певної системи внутрішніх ресурсів, які необхідні для ефективної комунікації в професійному колі та в міжособистісній взаємодії. Загалом, професійні компетентності фахівців, такі як професіоналізм, системність мислення, міждисциплінарний підхід, професійна етика тощо, будуть значно підсилюватися завдяки розвитку соціально-комунікативних навичок, а саме вміння працювати як самостійно, так і в команді, здатності враховувати роль людського фактору, налагодження комунікації, виявлення громадянської свідомості, соціальної активності та активної життєвої позиції тощо. Таким чином визначено, що соціально-комунікативні навички здійснюють значний вплив на результативність професійної діяльності, оскільки сприяють більш ефективній взаємодії в робочому колективі, обміну інформацією та підвищують рівень довіри та злагодженості роботи в команді. Тому розвиток *soft skills* у здобувачів вищої освіти є важливим фактором, який дозволить їм у майбутньому успішно здійснювати свою професійну діяльність, особливо з огляду на умови динамічних змін, що вимагають здатності швидко адаптуватися до них.

Ключові слова: соціально-комунікативні навички, функціонально-технічні навички, комунікативні якості, комунікативні здібності, комунікативний потенціал.

Вступ. Підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, знання та вміння яких відповідають вимогам сучасного суспільства, є основною метою освіти.

Вважалося, що здобувачам вищої освіти для реалізації в майбутній кар'єрі достатньо оволодіти спеціальними знаннями та вміннями, які є характерними для професії. Йдеться про так звані функціонально-технічні навички, або *hard skills*, здобуття яких лежить в основі вивчення безпосередньо фахових дисциплін та займає більшу частину в освітньому процесі. Проте нині більшість роботодавців зосереджують свою увагу і на наявності у фахівців комплексу неспеціалізованих навичок (*soft skills*), які поряд із професійними компетентностями відіграють важливу роль на ринку праці.

Про важливість розвитку неспеціалізованих навичок у фахівців та їхній вплив на подальший професійний успіх розглянуто у ряді наукових праць закордонних і вітчизняних дослідників [2; 4; 6; 7; 8]. Усі вони підкреслюють їхню значну роль, а особливо в період розвитку та широкого застосування у виробництві новітніх технологій та засобів автоматизації. Окрім того, розглядається питання сприяння розвитку м'яких навичок безпосередньо в процесі надання освітніх послуг закладами вищої освіти.

Саме тому для підвищення ефективності діяльності майбутніх фахівців у професійному середовищі та їхнього довгострокового успіху необхідно значну увагу приділяти розвитку соціально-комунікативних навичок безпосередньо під час освітнього процесу.

Мета дослідження – визначення ролі соціально-комунікативних навичок у підготовці здобувачів вищої освіти в умовах сталого розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «*soft skills*» у перекладі з англійської мови означає «м'який», або «гнучкий», що свідчить про певну адаптивність до зовнішніх умов. Таким чином, до соціально-комунікативних навичок відносять певний комплекс особистісних якостей, які не пов'язані із суто професійними знаннями та вміннями чи з конкретною сферою діяльності. Проте доведено, що вони відповідають за суттєве зростання продуктивності фахівців у професійному середовищі. Зокрема, за результатами досліджень Гарвардського університету, визначено, що 80 % успіху в кар'єрі досягається саме завдяки соціально-комунікативним навичкам (*soft skills*) [1].

Таким чином, до основних соціально-комунікативних навичок, якими мають володіти майбутні фахівці, слід віднести: комунікабельність, гнучкість розуму, вміння працювати в команді, мовні навички, розуміння тайм-менеджменту, стресостійкість тощо [3; 5]. Слід зазначити, що соціально-комунікативні навички мають базуватися на професійних та соціальних компонентах і бути важливими складниками підготовки сучасного фахівця (рис. 1).

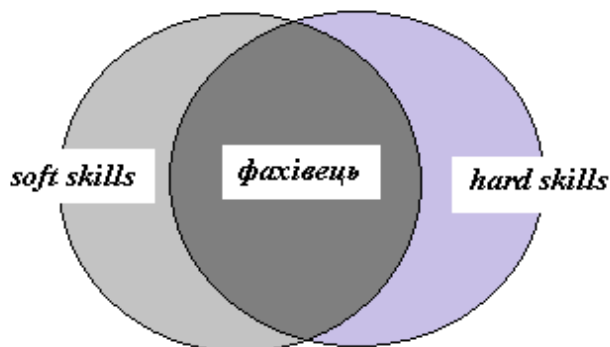

Рис. 1. Роль соціально-комунікативних та функціонально-технічних навичок у формуванні фахівців

Таким чином, діаграма Венна демонструє певну «концепцію» фахівця, який поєднує у собі як функціонально-технічні (*hard skills*), так і соціально-комунікативні (*soft skills*) навички та підкреслює ідею всебічно розвинутого професіонала, якого потребує сучасний ринок праці.

Слід зазначити, що до функціонально-технічних навичок (*hard skills*) належать знання та вміння, які є характерними для певної професії та набуваються через здобуття освіти.

Своєю чергою соціально-комунікативні навички (*soft skills*) є важливими для співпраці та соціальної взаємодії в професійному середовищі. До них належать міжособистісні, комунікаційні, командні, адаптивні та емоційні навички.

Для успіху в динамічному професійному середовищі компетентний фахівець має бути втіленням обох типів навичок, результативність яких наведена в таблиці 1. Варто наголосити, що ефективність буде залежати від певного балансу, оскільки жоден набір сам по собі не вважається достатнім для успіху в більшості професій.

Ефективність соціально-комунікативних навичок у професійній діяльності визначається певною сукупністю індивідуальних особливостей фахівця, а саме: комунікативної якості, комунікативної здібності, комунікативної компетентності, комунікативного потенціалу та особистої культури.

Комунікативні якості фахівця проявляються в особливостях поведінки під час спілкування в професійному середовищі. До них можна віднести:

– тактовність, яка свідчить про високий рівень культури спілкування на усіх рівнях;

- відкритість та доброзичливість, що визначається вмінням доречно висловлювати власні думки та демонструвати співрозмовнику своє поважне ставлення стосовно професійних рішень;
- ініціативність – можливість встановлювати контакти та надавати професійні рекомендації чи пропозиції;
- гнучкість, що визначається можливістю зміни тактики взаємодії зі співрозмовником залежно від ситуації, яка виникає в процесі дискусії.

Таблиця 1

Компетентності здобувачів вищої освіти

№ п/п	Компетентності фахівців		Результат
1.	Професіоналізм	<i>hard skills</i>	Застосування комбінації знань, вмінь та практичних навиків, які набуваються в результаті здобуття освіти на відповідному рівні вищої освіти.
2.	Критичність та системність мислення	<i>hard skills</i>	Можливість вирішення широкого кола практичних завдань з урахуванням системного підходу та критичного мислення.
3.	Міждисциплінарний підхід	<i>hard skills</i>	Вміння комплексного застосування набутих знань із застосуванням міждисциплінарного підходу.
4.	Професійні цінності	<i>hard skills</i>	Взяття відповідальності; розуміння причинно-наслідкових зв'язків; прагнення до самоосвіти протягом усієї професійної діяльності.
5	Соціально-комунікативні навички (<i>soft skills</i>)	<i>soft skills</i>	Вміння працювати в команді, комунікабельність, гнучкість розуму, мовні навички, розуміння тайм-менеджменту, стресостійкість тощо.

Загалом, результативність застосування соціально-комунікативних навичок полягає у:

- 1) можливості працювати в команді, що сприяє зростанню ефективності командної роботи, здатності до співпраці, генералізації нових ідей та думок;
- 2) комунікабельності і спілкуванні, що сприяє формуванню професійних відносин з колегами, клієнтами та зацікавленими сторонами;
- 3) гнучкості мислення, що дозволяє адаптуватися до нових ситуацій та підходів;
- 4) мовних навичках, які дають можливість виходу на міжнародний ринок та розширювати співпрацю між різними країнами світу;
- 5) тайм-менеджменті, що дає можливість максимально ефективно управляти робочим часом;
- 6) стресостійкості, що дає змогу зберігати продуктивність у складних професійних ситуаціях.

Отже, соціально-комунікативні навички (*soft skills*) характеризуються певним комплексом особистісних якостей фахівців, які повною мірою не пов'язані із суто професійними знаннями та вміннями, проте піддаються розвитку та відповідають за значне зростання ефективності праці.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підвищення ефективності праці та досягнення успіху в конкурентному професійному середовищі можливе за наявності у фахівців не лише суто професійних навичок, але й певного набору неспеціалізованих здібностей. Саме тому ми зосереджуємо увагу на необхідності формування у майбутніх фахівців, які поєднують у собі певний набір знань та практичних вмінь, низки соціально-комунікативних навичок (*soft skills*), які надалі визначатимуть їхню здатність успішно здійснювати свою професійну діяльність відповідно до вимог сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Дроздова Ю. В., Дубініна О. В. Концептуальні підходи до визначення «soft skills» у сучасних освітніх та професійних моделях. *Soft skills – невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті* : тези міжвуз. наук.-метод. семінару, м. Київ, 21 лютого 2020 р. Київ, 2020. С. 31–34.
2. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–166.
3. Корнюш Г. В. Формування м'яких навичок у студентів закладів вищої освіти в контексті навчання іноземних мов. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки* : зб. наук. пр. ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 2020. № 36. С. 99–110.
4. Deming D. *Soft Skills and the Future of Work*. Harvard Kennedy School. 2023. URL: https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/hksee/hkseepdfs/deming_softskills_feb2023.pdf (дата звернення: 13.10.2024).
5. European Dictionary of Skills and Competences. URL: http://disco-tools.eu/disco2_portal/ (дата звернення: 13.10.2024).
6. Lippman L., Ryberg R., Carney R., Moore K. *Workforce connections: Key soft skills that foster youth workforce success – Toward a consensus across fields*. Child Trends. 2015. URL: fhi360.org (дата звернення: 13.10.2024).
7. Mourshed M. *Education to employment: Designing a system that works*. 2013. URL: mckinseysociety.com (дата звернення: 11.10.2024).
8. Wilson-Ahlstrom A., Yohalem N., DuBois D., Ji P., Hillaker B., Weikart D. P. *From soft skills to hard data: Measuring youth program outcomes*. The Forum for Youth Investment. (2014). URL: <https://www.search-institute.org/wp-content/uploads/2017/11/DAP-Ready-by-21-Review.pdf> (дата звернення: 15.10.2024).

Sheludchenko L. S.

*Doctor of Technical Sciences, Professor,
Head of the Department of Transport Technologies and Means of the Agro-Industrial Complex
Higher educational institution «Podillia State University»
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: seludcenkolesa@gmail.com
ORCID: 0000 0003 0409 4641*

Komarnitskyi S. P.

*Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Transport Technologies and Means of the Agro-Industrial Complex
Higher educational institution «Podillia State University»
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: sergiypetrov2207@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7654-3373*

Firman Y. P.

*Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Transport Technologies and Means of the Agro-Industrial Complex
Higher educational institution «Podillia State University»
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: yuriy.firman@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5584-0216*

Melnyk V. A.

*Assistant at the Department of Transport Technologies and Means of the Agro-Industrial Complex
Higher educational institution «Podillia State University»
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: ttzapk@pdatu.edu.ua*

THE ROLE OF SOCIAL AND COMMUNICATION SKILLS IN THE TRAINING OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

Abstract

Modern employer requirements imply that specialists possess not only professional competencies but also a set of non-specialized skills (soft skills). This article addresses the need for future professionals to develop social and communication skills such as teamwork, communication, adaptability, language skills, time management understanding, stress resilience, and more, as these greatly enhance work performance in a professional environment. It is believed that the effectiveness of social and communication skills is primarily determined by a certain set of individual abilities, which include communicative quality, communicative ability, communicative competence, communicative potential, and personal culture. Therefore, a priority direction of the educational process in preparing future specialists is the formation of a certain system of internal resources necessary for effective communication within professional circles and interpersonal interaction. Overall, the results of specialists' professional competencies – such as professionalism, systematic thinking, interdisciplinary approach, professional ethics, and more – will be significantly strengthened through the development of social and communication skills. This includes the ability to work both independently and in teams, consider the role of the human factor, establish communication, and demonstrate civic consciousness, social activity, and an active life position. Thus, it has been determined that social and communication skills have a significant impact on the effectiveness of professional activities, as they promote more effective interaction in the work team. This greatly facilitates the exchange of information and increases the level of trust and coherence in teamwork. Therefore, the development of soft skills in higher education students is an important factor that will enable them to successfully carry out their professional activities in the future, especially given the conditions of dynamic change and the need to quickly adapt to them.

Key words: social and communication skills, functional and technical skills, communication qualities, communication abilities, communication potential.

References

1. Drozdova Y.V., Dubinina O.V. (2020). Kontseptualni pidkhody do vyznachennia «soft skills» u suchasnykh osvitynikh ta profesyinykh modeliakh. Soft skills – nevidiemni aspekty formuvannia konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti. [Conceptual approaches to the definition of “soft skills” in modern educational and professional models. Soft skills – integral aspects of the formation of students' competitiveness in the XXI century]. *Abstracts. Kyiv: National Trade and – University of Economics and Trade*, pp. 31–34.
2. Koval K.O. (2015). Rozvytok «soft skills» u studentiv – ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia. [The development of “soft skills” in students is one of the most important factors in employment]. *Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute* (2). pp. 162–166 [in Ukrainian].

3. Korniysh G.V. (2020). Formuvannya miakyykh navychok u studentiv zakladiv vyshchoi osvity v konteksti navchannia inozemnykh mov. Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. [Formation of soft skills in students of higher education institutions in the context of foreign language teaching. Teaching languages in higher education institutions at the present stage. Interdisciplinary connections]. *A collection of scientific papers. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University № 36*, pp. 99–110 [in Ukrainian].
4. Deming, D. (2023). *Soft Skills and the Future of Work*. Harvard Kennedy School. Retrieved from: https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/hksee/hkseepdfs/deming_softskills_feb2023.pdf
5. European Dictionary of Skills and Competences. Retrieved from http://disco-tools.eu/disco2_portal/.
6. Lippman, L., Ryberg, R., Carney, R., & Moore, K. (2015). *Workforce connections: Key soft skills that foster youth workforce success – Toward a consensus across fields*. Child Trends. Retrieved from: fhi360.org.
7. Mourshed, M. (2013). *Education to employment: Designing a system that works*. Retrieved from: mckinseysociety.com.
8. Wilson-Ahlstrom, A., Yohalem, N., DuBois, D., Ji, P., Hillaker, B., & Weikart, D. P. (2014). *From soft skills to hard data: Measuring youth program outcomes. The Forum for Youth Investment*. Retrieved from: forumfyi.org.